

mgr inż. Dorota Ilona Dymek

WŁĄCZENIE ŚWIADCZEŃ EKOSYSTEMOWYCH DO PROGRAMOWANIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU. STUDIUM PRZYPADKU WYBRANYCH GMIN WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO POŁOŻONYCH W PARKACH KRAJOBRAZOWYCH

STRESZCZENIE

Liczba ludności świata stale rośnie, a wraz z nią wzrasta zapotrzebowanie na zasoby naturalne. Nadmierny konsumpcjonizm dóbr i usług związanych ze środowiskiem przyrodniczym przyczynia się do szkód środowiskowych i klimatycznych, a także do znacznego zubożenia zasobów naturalnych. Z drugiej strony wzrasta świadomość globalnego kryzysu ekologicznego i potrzeby zmiany dotychczasowych wzorców rozwoju na bardziej zrównoważone. W tym kontekście coraz częściej zwraca się uwagę na świadczenia ekosystemowe, ich identyfikację i ocenę jako przydatne narzędzie do kształtowania polityki zrównoważonego rozwoju. W związku z tym w pracy podjęto próbę oceny relacji pomiędzy potencjałem terenu do zapewniania świadczeń ekosystemowych a zrównoważonym rozwojem gmin. Przyjęto przy tym trzy hipotezy badawcze. Pierwsza nich zakładała, że świadczenia ekosystemowe są pomijane w procesie programowania zrównoważonego rozwoju gmin, co prowadzi do niewystarczającego uwzględnienia wartości i zasobów ekosystemów oraz nierównowagi między aspektami społeczno-gospodarczymi a środowiskowymi w planowaniu i podejmowaniu decyzji rozwojowych. Druga sugerowała, że istnieje pozytywny związek pomiędzy potencjałem terenu do zapewniania świadczeń ekosystemowych a poziomem zrównoważonego rozwoju gmin, przy czym gminy o większym potencjale terenu mają tendencję do wykazywania wyższego poziomu zrównoważonego rozwoju. Trzecia natomiast zakładała, że gminy o znacznym udziale obszaru parku krajobrazowego w powierzchni gminy osiągają wyższy poziom zrównoważonego rozwoju niż pozostałe gminy.

W pracy wykorzystano szereg danych statystycznych i ogólnodostępnych danych geoprzestrzennych. Dokonano przeglądu i analizy krytycznej dokumentów planistycznych i strategicznych badanych gmin, posłużono się metodami statystycznymi oraz wykonano mapowanie świadczeń ekosystemowych. Zakres przestrzenny badań obejmował dziewięć gmin województwa lubelskiego o znacznym udziale parków krajobrazowych w powierzchni ogółem, tj. gminy Kazimierz Dolny, Wąwolnica, Janów Lubelski, Dzwola, Kraśniczyn, Skierbieszów, Stary Zamość, Krasnobród i Susiec. Dodatkowo przy szacowaniu poziomu rozwoju wskaźnika zrównoważonego rozwoju w analizie uwzględniono pozostałe gminy wiejskie i miejsko-wiejskie województwa lubelskiego (łącznie 193 jednostki terytorialne). Zakres czasowy badań poziomu zrównoważonego rozwoju oraz identyfikacji potencjału terenu do zapewniania świadczeń ekosystemowych odnosił się w głównej mierze do roku 2019. Z kolei analizy dotyczące równomierności rozwoju gmin w poszczególnych wymiarach zrównoważonego rozwoju obejmowały lata 2004, 2009, 2014 i 2019.

Analiza wykazała, że koncepcja świadczeń ekosystemowych nie jest w wystarczającym stopniu włączana do procesu programowania zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym (gmin). Badane gminy prowadziły na ogół nieadekwatną do swoich potrzeb rozwojowych politykę rozwoju, co przejawiało się w silnym stymulowaniu działań na rzecz rozwoju jednostki jedynie w jednym z trzech wymiarów zrównoważonego rozwoju. Gminy wiejskie i miejsko-wiejskie województwa lubelskiego o znacznym udziale parków krajobrazowych w powierzchni ogółem uzyskiwały na ogół wyższy poziom zrównoważonego rozwoju niż gminy pozostałe. Tereny posiadające potencjał do zapewniania wiązek świadczeń ekosystemowych na ogół

znajdowały się w granicach parków krajobrazowych. Przeprowadzone badania wykazały, że występuje wyraźny pozytywny związek pomiędzy przeciętnym potencjałem terenu do zapewniania wybranych świadczeń ekosystemowych a osiąganym przez gminę poziomem zrównoważonego rozwoju. Gminy dysponujące większym potencjałem terenu do dostarczania różnorodnych świadczeń ekosystemowych osiągały wyższy poziom zrównoważonego rozwoju. Przedstawione wyniki wskazują na to, że włączenie świadczeń ekosystemowych do programowania zrównoważonego rozwoju gmin, w szczególności zaś do planowania strategicznego i przestrzennego, może być skutecznym sposobem zarządzania zasobami środowiska i ich ochroną. Ponadto może służyć kreowaniu zrównoważonego rozwoju, przy założeniu, że szczegółowo przebadany zostanie potencjał terenu do zapewniania świadczeń ekosystemowych oraz uwzględnione zostaną relacje pomiędzy poszczególnymi świadczeniami, a cele z nimi związane będą spójne we wszystkich opracowaniach programowych.